

POPIS PROPISA ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA IZ ZAŠTITE NA RADU

1. OPĆI DIO

- **Zakon o zaštiti na radu** ("Narodne novine HBŽ", broj: [1/13](#))
- **Pravilnik o izradi procjene opasnosti** ("Narodne novine HBŽ", broj: [1/14](#))
- **Zakon o radu** („Narodne novine HBŽ“ broj: 13/98, 7/05)
 - odredbe članka 4., 5., 6., 27., 50. - 68., 103. - 112.

Članak 4.

Osoba koja traži uposlenje, kao i osoba koja se uposli, ne može biti stavljena u nepovoljniji položaj zbog rase, boje kože, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, rođenja ili kakve druge okolnosti, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, članstva ili nečlanstva u sindikatu, tjelesnih i društvenih poteškoća, glede angažiranja, obrazovanja, promicanja, uvjeta i zahtjeva rada, otkazivanja ugovora o radu ili drugih pitanja koja proistječu iz radnog odnosa poteškoća.

Glede stavka 1. ovog članka, ne isključuje se razlike:

1. koje se prave u dobroj vjeri, a utemeljene su na zahtjevima koji se odnose na određeni posao;
2. koje se prave u dobroj vjeri, a utemeljene su na nesposobnosti osobe da obavlja poslove predviđene za određeno radno mjesto ili da savlada program potrebitog stručnog usavršavanja, pod uvjetom da je poslodavac ili osoba koja osigurava stručno usavršavanje uložila razumne napore za prilagođavanje posla ili obuke u kojoj se nalazi takva osoba ili za osiguravanje odgovarajućeg drugog uposlenja ili usavršavanja, ukoliko je to moguće;
3. aktivnost koje za svoj cilj imaju poboljšanje položaja osoba koje se nalaze u nepovoljnom gospodarskom, socijalnom, obrazovnom ili fizičkom položaju.

U slučajevima kršenja odredaba iz st. 1. i 2. ovog članka:

1. osoba čija su prava povrijeđena može zbog povrede prava podnijeti tužbu mjerodavnom sudu;
2. ukoliko podnositelj tužbe podnese očevidan dokaz diskriminacije koja je zabranjena odredbom ovog članka, tuženi je dužan podnijeti dokaz da takva razlika nije napravljena na temelju diskriminacije;
3. ukoliko utvrdi da su navodi tužbe utemeljeni, sud će naložiti, da bi se osigurala primjena odredaba ovog članka, uključujući uposlenje, vraćanje na prethodno radno mjesto, osiguravanje ili ponovno uspostavljanje svih prava iz radnog odnosa koja proizlaze iz ugovora o radu.

Članak 5.

Zaposlenik ima pravo na zdravstvenu zaštitu i druga prava u slučaju bolesti, smanjenja ili gubitka radne sposobnosti i starosti, kao i pravo na druge oblike socijalne sigurnosti sukladno s ovim Zakonom.

Članak 6.

Zaposlenik žena ima pravo i na posebnu zaštitu za vrijeme trudnoće, poroda i majčinstva. Zaposlenik stariji od 15, a mlađi od 18 godina (malodobnik) uživa posebnu zaštitu.

III. OBRAZOVANJE, OSPOSOBLJAVANJE I USAVRŠAVANJE ZA RAD

Članak 27.

Poslodavac može omogućiti zaposleniku obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje za rad, sukladno potrebama posla.

Zaposlenik je obvezan, sukladno svojim sposobnostima i potrebama rada, obrazovati se, osposobljavati i usavršavati za rad.

Poslodavac je obvezan prilikom promjena ili uvođenja novog načina ili organizacije rada, omogućiti zaposleniku obrazovanje, osposobljavanje ili usavršavanje za novi posao.

Uvjeti i načini obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja za rad iz st. 1. i 2. ovog članka uređuju se kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu.

VI. ZAŠTITA ZAPOSLENIKA

Članak 50.

Poslodavac **je obvezan osigurati** potrebite uvjete za zaštitu na radu kojima se osigurava zaštita života i zdravlja zaposlenika, sukladno zakonu.

Članak 51.

Poslodavac je dužan upoznati zaposlenike sa svim opasnostima i štetnostima po život i zdravlje i s pravima i obvezama u svezi sa zaštitom na radu i uvjetima rada.

Zaposlenik ima pravo odbiti da radi ako mu neposredno prijete opasnost po život i zdravlje zbog toga što nisu provedene propisane mjere zaštite na radu, i o tom je dužan odmah izvijestiti inspekciju rada.

1. Zaštita malodobnika

Članak 52.

Malodobnik ne može raditi na osobito teškim tjelesnim poslovima, radovima pod zemljom ili pod vodom, ni na ostalim poslovima koji bi mogli štetno i s povećanim rizikom utjecati na njegov život i zdravlje, razvitak i moral, s obzirom na njegove psihofizičke osobine.

Županijski ministar mjerodavan za rad (u daljnjem tekstu: županijski ministar) pravilnikom će utvrditi poslove iz stavka 1. ovog članka.

Inspektor rada će zabraniti rad malodobnika na poslovima u smislu stavka 2. ovog članka.

2. Zaštita žena i majčinstva

Članak 53.

Žena ne može biti uposlena na poslovima pod zemljom (u rudnicima), osim u slučaju ako je uposlena na rukovodnom mjestu koje ne zahtjeva fizički rad ili u službama zdravstvene i socijalne skrbi, odnosno ako žena mora provesti izvjesno vrijeme na obuci pod zemljom ili mora povremeno ulaziti u podzemni dio rudnika u cilju obavljanja zanimanja koje ne uključuju fizički rad.

Članak 54.

Poslodavac ne smije odbiti da zaposli ženu zbog njene trudnoće, ili joj zbog tog stanja otkazati ugovor o radu, ili je, osim u slučajevima iz članka 55. stavka 1. ovog Zakona, rasporediti na druge poslove.

Članak 55.

Žena za vrijeme trudnoće, odnosno dojenja djeteta može biti raspoređena na druge poslove ako je to na dobrobit njenog zdravlja koje je utvrdio liječnik.

Ako poslodavac nije u mogućnosti osigurati raspoređivanje žene u smislu stavka 1. ovog članka, žena ima pravo na dopust uz naknadu plaće, sukladno s kolektivnim ugovorom o radu.

Privremeni raspored iz stavka 1. ovog članka ne može imati za posljedicu smanjenje plaće.

Ženu iz stavka 1. ovog članka poslodavac može premjestiti u drugo mjesto rada, samo uz njezin pisani pristanak.

Članak 56.

Za vrijeme trudnoće, poroda i njege djeteta, žena ima pravo na porodni dopust od jedne godine neprekidno.

Na temelju nalaza ovlaštenog liječnika žena može otpočeti porodiljski dopust 28 dana prije očekivanog datuma poroda.

Žena može koristiti kraći porodiljski dopust, ali ne kraće od 42 dana poslije poroda.

Članak 57.

Djetetov otac, odnosno posvojitelj može koristiti pravo iz članka 56. stavka 1. ovog Zakona u slučaju: ako mati umre, ako mati napusti dijete ili ako je, iz opravdanih razloga, spriječena da koristi to pravo.

Članak 58.

Nakon isteka porodnog dopusta, žena s djetetom najmanje do 1 godine života ima pravo raditi polovicu punog radnog vremena, a za blizance treće i svako slijedeće dijete ima pravo raditi polovicu punog radnog vremena do navršene 3 godine djetetova života.

Pravo iz stavka 1. ovog članka može koristiti i zaposlenik djetetov otac, ako žena za to vrijeme radi u punom radnom vremenu.

Članak 59.

Nakon isteka godine dana djetetova života jedan od roditelja ima pravo raditi polovicu punog radnog vremena do 3 godine djetetova života, ako je djetetu, prema nalazu mjerodavnog zdravstvenog tijela, potrebna pojačana briga i njega.

Pravo iz stavka 1. ovog članka može koristiti i posvojitelj, odnosno osoba koja skrbi o djetetu, u slučaju smrti oba roditelja, ako roditelji napuste dijete ili ako ne mogu skrbiti o djetetu.

Članak 60.

Žena, koja nakon korištenja porodnog dopusta radi puno radno vrijeme ima pravo na stanku dva puta dnevno u trajanju po sat vremena radi dojenja djeteta.

Pravo iz stavka 1. ovog članka žena može koristiti do navršene 1 godine djetetova života.

Vrijeme izbivanja s posla iz stavka 1. ovog članka ubraja se u puno radno vrijeme.

Članak 61.

Ako žena rodi mrtvo dijete ili ako dijete umre prije isteka porodnog dopusta, ima pravo produljiti porodni dopust za onoliko vremena koliko je, prema nalazu liječnika, potrebno da se

oporavi od poroda i psihičkog stanja prouzročnog gubitkom djeteta, a najmanje 45 dana od poroda, odnosno djetetove smrti, za koje vrijeme joj pripadaju prava po osnovu porodnog dopusta.

Članak 62.

Jedan od roditelja ima pravo ne raditi dok dijete ne navrší 3 godine života, ukoliko je to predviđeno kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu. Za vrijeme izbjivanja s rada u smislu stavka 1. ovog članka prava i obveze iz radnog odnosa, miruju.

Članak 63.

Za vrijeme korištenja porodnog dopusta zaposlenik ima pravo na naknadu plaće, sukladno zakonu.

Za vrijeme rada s polovicom punog radnog vremena iz članka 58. i 59. ovog Zakona, zaposlenik ima za polovicu punog radnog vremena za koje ne radi, pravo na naknadu plaće sukladno zakonu.

Članak 64.

Jedno od djetetovih roditelja s težim smetnjama u razvoju (hendikepirano dijete) ima pravo raditi polovicu punog radnog vremena, radi njege djeteta, u slučaju ako se radi o samohranom roditelju ili ako su oba roditelja zaposlena, pod uvjetom da dijete nije smješteno u ustanovu socijalno-zdravstvene skrbi, a na osnovu nalaza ovlaštenog liječnika.

Roditelju, koji koristi pravo iz stavka 1. ovog članka, pripada pravo na naknadu plaće.

Roditelju koji koristi pravo iz stavka 1. ovog članka, ne može se narediti da radi noću, prekovremeno i ne može mu se promijeniti mjesto rada, ukoliko za to nije dao svoj pristanak u pisanom obliku.

3. Zaštita zaposlenika privremeno ili trajno nesposobnog za rad

Članak 65.

Zaposleniku, koji je pretrpio ozljedu na radu ili je obolio od profesionalne bolesti, za vrijeme dok je privremeno nesposoban za rad zbog liječenja ili oporavka, poslodavac ne može otkazati ugovor o radu.

U slučajevima i za vrijeme iz stavka 1. ovog članka, poslodavac ne može zaposleniku otkazati ugovor o radu koji je sklopljen na određeno vrijeme.

Članak 66.

Ozljeda na radu, bolest ili profesionalna bolest ne mogu štetno utjecati na prava zaposlenika iz radnog odnosa.

Zaposlenik koji je privremeno bio nesposoban za rad, zbog ozljede ili bolesti na radu, bolesti ili profesionalne bolesti, a za koga nakon liječenja i oporavka ovlašteno tijelo ili liječnik utvrdi da je sposoban za rad ima se pravo vratiti na poslove na kojima je prije radio ili na druge odgovarajuće poslove.

Zaposlenik je dužan što je moguće prije, a najkasnije u roku 3 dana obavijestiti poslodavca o privremenoj nesposobnosti za rad.

Članak 67.

Ako mjerodavno tijelo ocijeni da kod zaposlenika postoji smanjena radna sposobnost ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti, poslodavac mu je dužan u pisanom obliku ponuditi druge poslove za koje je zaposlenik sposoban.

Zaposlenik koji je pretrpio ozljedu na radu ili obolio od profesionalne bolesti ima prednost pri stručnom obrazovanju, osposobljavanju i usavršavanju za, što je moguće više slične poslove na kojima je radio.

Članak 68.

Poslodavac može samo uz prethodnu suglasnost vijeća zaposlenika, otkazati ugovor o radu zaposleniku kod kojega postoji smanjena radna sposobnost ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti.

XII. OSTVARIVANJE PRAVA I OBVEZA IZ RADNOG ODNOSA

1. Odlučivanje o pravima i obvezama iz radnog odnosa

Članak 103.

O pravima i obvezama iz ugovora o radu zaposlenika odlučuje, sukladno ovom Zakonu, kolektivnom ugovoru i drugim propisima, poslodavac ili druga ovlaštena osoba određena statutom ili aktom o osnivanju.

Članak 104.

U ostvarivanju pojedinačnih prava iz radnog odnosa zaposlenik može zahtijevati ostvarivanje tih prava kod poslodavca i pred mjerodavnim sudom i drugim organima sukladno ovom Zakonu.

2. Zaštita prava iz radnog odnosa

Članak 105.

Uposlenik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo iz radnog odnosa, može zahtijevati od poslodavca ostvarivanje tog prava.

Podnošenje zahtjeva iz stavka 1. ovog članka ne sprečava uposlenika da traži zaštitu povrijeđenog prava pred mjerodavnim sudom.

Uposlenik može podnijeti tužbu pred mjerodavnim sudom glede povrede prava iz radnog odnosa u roku od jedne godine od dana dostave odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od dana saznanja za povredu prava iz radnog odnosa.

Kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu, sukladno zakonu, može se predvidjeti postupak mirnog rješavanja radnog spora, u kojem slučaju rok za podnošenje zahtjeva mjerodavnom sudu teče od dana okončanja ovog postupka.

Ukoliko se postupak ne okonča sukladno stavku 4. ovog članka u razumnom roku, uposlenik ima pravo podnijeti tužbu mjerodavnom sudu.

Članak 106.

Rješavanje nastalog radnog spora stranke u sporu mogu, sporazumno, povjeriti arbitraži.

Kolektivnim ugovorom odnosno sporazumom uređuje se sastav, postupak i druga pitanja značajna za rad arbitraže.

Članak 107.

U slučaju promjene poslodavca ili njegovog pravnog položaja (npr. zbog nasljeđivanja, prodaje, spajanja, pripajanja, podjele, promjene oblika društva i dr.), ugovori o radu prenose se na novog poslodavca uz suglasnost uposlenika, sukladno kolektivnom ugovoru.

Članak 108.

Potpuna zastara za potraživanjem iz radnog odnosa nastupa nakon 3 godine od dana nastanka potraživanja, ako zakonom nije drukčije određeno.

XII. PRAVILNICI O RADU

Članak 109.

Poslodavac koji zapošljava više od 15 zaposlenika donosi i objavljuje pravilnik o radu, kojim se uređuju plaće, organizacija rada i druga pitanja značajna za zaposlenika i poslodavca, ako ta pitanja nisu uređena kolektivnim ugovorom.

O donošenju pravilnika o radu poslodavac se obvezno dogovara s vijećem zaposlenika odnosno sindikatom.

Pravilnik iz stavka 1. ovog članka oglašava se na oglasnoj ploči poslodavca, a stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja.

Vijeće zaposlenika odnosno sindikalni povjerenik može od mjerodavnog suda zatražiti da nezakonit pravilnik o radu ili neke njegove odredbe proglašeni nevažećim.

XIV. SUDJELOVANJE ZAPOSLENIKA U ODLUČIVANJU VIJEĆE ZAPOSLENIKA

Članak 110.

Zaposlenici kod poslodavca koji zapošljava najmanje 15 zaposlenika, imaju pravo osnovati vijeće zaposlenika, koje će ih zastupati kod poslodavca u zaštiti njihovih prava i interesa.

Ako kod poslodavca nije utemeljeno vijeće zaposlenika, sindikat ima obveze i ovlaštenja koja se odnose na ovlaštenja vijeća zaposlenika, sukladno zakonu.

Članak 111.

Vijeće zaposlenika osniva se na zahtjev najmanje 20% zaposlenika ili sindikata.

Članak 112.

Način i postupak osnivanja vijeća zaposlenika, kao i druga pitanja vezana za rad i djelovanje vijeća zaposlenika, uređuju se zakonom.

➔ **Zakon o radu** („Službene novine Federacije BiH“ broj: 26/16)

- odredbe članka 4. - 7., 26., 31., 35.- 43., 55. - 74.

Zasnivanje radnog odnosa

Članak 4.

- (1) Stupanjem na rad radnika na temelju zaključenog ugovora o radu zasniva se radni odnos.
- (2) Nakon zaključivanja ugovora o radu poslodavac je dužan prijaviti radnika na mirovinsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje za slučaj neuposlenosti (u daljnjem tekstu: obvezatno osiguranje) sukladno zakonu.

Pojam poslodavca

Članak 5.

Poslodavac, u smislu ovoga zakona, jeste fizička ili pravna osoba koja radniku daje posao na temelju ugovora o radu.

Pojam radnika

Članak 6.

Radnik, u smislu ovoga zakona, jeste fizička osoba koja je uposlena na temelju ugovora o radu.

Temeljna prava i obveze radnika

Članak 7.

(1) Poslodavac utvrđuje mjesto i način obavljanja rada poštujući pri tomu prava i dostojanstvo radnika, a radnik je obavezan, prema uputama poslodavca datim sukladno prirodi i vrsti rada, osobno obavljati preuzeti posao, te poštivati organizaciju rada i poslovanja kod poslodavca, kao i zakone i opće akte poslodavca.

(2) Radnik ima pravo na pravičnu plaću, uvjete rada koji osiguravaju sigurnost i zaštitu života i zdravlja na radu, te druga prava sukladno zakonu, kolektivnom ugovoru, pravilniku o radu i ugovoru o radu.

Rad izvan prostorija poslodavca

Članak 26.

(1) Ugovor o radu može se zaključiti radi obavljanja poslova i izvan prostorija poslodavca (kod kuće radnika ili u drugom prostoru koji osigura radnik), sukladno kolektivnom ugovoru i pravilniku o radu.

(2) Ugovor o radu zaključen u smislu stavka 1. ovoga članka, pored podataka iz članka 24. ovoga zakona, sadrži i podatke o:

- a. trajanju radnog vremena,
- b. vrsti poslova i načinu organiziranja rada,
- c. uvjetima rada i načinu vršenja nadzora nad radom,
- d. visini plaće za obavljene rad i rokovima isplate,
- e. uporabi vlastitih sredstava za rad i nadoknadi troškova za njihovu uporabu,
- f. nadoknadi drugih troškova vezanih uz obavljanje poslova i način njihovog utvrđivanja,
- g. drugim pravima i obvezama.

(3) Ugovor iz stavka 1. ovoga članka može se zaključiti samo za poslove koji nisu opasni ili štetni po zdravlje radnika ili drugih osoba i ne ugrožavaju radnu okolinu, sukladno zakonu.

III. OBRAZOVANJE, OSPOSOBLJAVANJE I USAVRŠAVANJE ZA RAD

Prava i obveze u svezi s obrazovanjem, osposobljavanjem i usavršavanjem za rad

Članak 31.

(1) Poslodavac može, sukladno potrebama rada, omogućiti radniku obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje za rad.

(2) Poslodavac je obavezan prilikom promjena ili uvođenja novog načina ili organiziranja rada omogućiti radniku obrazovanje, osposobljavanje ili usavršavanje za rad.

(3) Radnik je obavezan, sukladno svojim sposobnostima i potrebama rada, obrazovati se, osposobljavati i usavršavati za rad.

(4) Uvjeti i način obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja za rad iz st. 2. i 3. ovoga članka uređuju se kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu.

IV. RADNO VRIJEME

Pojam radnog vremena

Članak 35.

(1) Radno vrijeme je vremensko razdoblje u kojem je radnik, prema ugovoru o radu, obavezan obavljati poslove za poslodavca.

(2) Radnim vremenom ne smatra se vrijeme u kojem je radnik pripravan odazvati se pozivu

poslodavca za obavljanje poslova, ako se ukaže takva potreba.

(3) Vrijeme pripravnosti za rad i visina nadoknade za vrijeme pripravnosti uređuje se kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu.

Puno i nepuno radno vrijeme

Članak 36.

(1) Ugovor o radu može se zaključiti za rad s punim ili nepunim radnim vremenom.

(2) Puno radno vrijeme traje 40 sati tjedno, ako zakonom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu nije određeno u kraćem trajanju.

(3) Puno radno vrijeme za malodobne radnike ne smije biti dulje od 35 sati tjedno.

(4) Puno radno vrijeme može se rasporediti na pet, odnosno šest radnih dana sukladno kolektivnom ugovoru i pravilniku o radu.

(5) Nepunim radnim vremenom smatra se radno vrijeme kraće od punog radnog vremena.

(6) Radnik koji je zaključio ugovor o radu s nepunim radnim vremenom može zaključiti više takvih ugovora kako bi na taj način ostvario puno radno vrijeme.

(7) Radnik koji radi s nepunim radnim vremenom, prava iz radnog odnosa ostvaruje ovisno o duljini radnog vremena sukladno kolektivnom ugovoru, pravilniku o radu ili ugovoru o radu.

Skraćivanje radnog vremena

Članak 37.

(1) Na poslovima na kojima, uz primjenu mjera sigurnosti i zdravlja na radu, nije moguće zaštititi radnika od štetnih utjecaja, radno vrijeme skraćuje se razmjerno štetnom utjecaju uvjeta rada na zdravlje i radnu sposobnost radnika.

(2) Poslovi iz stavka 1. ovoga članka i trajanje radnog vremena utvrđuju se pravilnikom o sigurnosti i zdravlju na radu, sukladno zakonu.

(3) O skraćivanju radnog vremena u smislu stavka 1. ovoga članka odlučuje federalno, odnosno kantonalno ministarstvo mjerodavno za rad, na zahtjev poslodavca, inspektora rada ili sindikata, a na temelju stručne analize izdate od ovlaštene stručne organizacije, sukladno zakonu.

(4) Pri ostvarivanju prava na plaću i drugih prava po osnovi rada i u svezi s radom, skraćeno radno vrijeme u smislu ovoga članka izjednačava se s punim radnim vremenom.

Prekovremeni rad

Članak 38.

(1) U slučaju više sile (požar, potres, poplava) i iznenadnog povećanja opsega posla, kao i u drugim sličnim slučajevima neophodne potrebe, radnik je, na zahtjev poslodavca, obavezan raditi dulje od punog radnog vremena (prekovremeni rad), a najviše do osam sati tjedno.

(2) Ako prekovremeni rad radnika traje dulje od tri tjedna neprekidno ili više od 10 tjedana tijekom kalendarske godine, o prekovremenom radu poslodavac obavještava mjerodavnu inspekciju rada.

(3) Nije dozvoljen prekovremeni rad malodobnom radniku, trudnici, majci odnosno usvojitelju djeteta do tri godine života, kao i samohranom roditelju, samohranom usvojitelju i osobi kojoj je na temelju rješenja mjerodavnog tijela djeteta povjereno na čuvanje i odgoj, do šest godina života djeteta.

(4) Trudnica, majka, odnosno usvojitelj djeteta do tri godine života, kao i samohrani roditelj, samohrani usvojitelj i osoba kojoj je na temelju rješenja mjerodavnog tijela djeteta povjereno na čuvanje i odgoj, do šest godina života djeteta, može raditi prekovremeno ako da pisanu izjavu o dragovoljnom pristanku na takav rad.

(5) Inspekcija rada zabranit će prekovremeni rad uveden suprotno st. 1.- 4. ovoga članka.

Preraspodjela radnog vremena

Članak 39.

(1) Ako priroda posla to zahtijeva, puno i nepuno radno vrijeme može se preraspodijeliti tako da tijekom jednog razdoblja traje dulje, a tijekom drugog razdoblja kraće od punog radnog vremena, s tim da prosječno radno vrijeme tijekom trajanja preraspodjele ne može biti dulje od 52 sata tjedno, a za sezonske poslove najdulje 60 sati tjedno.

(2) O uvođenju preraspodjele iz stavka 1. ovoga članka poslodavac je dužan donijeti pisanu odluku koju dostavlja radniku.

(3) Ako je uvedena preraspodjela radnog vremena, prosječno radno vrijeme tijekom kalendarske godine ili drugog razdoblja određenog kolektivnim ugovorom ne može biti dulje od punog ili nepunog radnog vremena.

(4) Preraspodijeljeno radno vrijeme ne smatra se prekovremenim radom. (5) Malodobni radnik, trudnica, majka, odnosno usvojitelj djeteta do tri godine života, kao i samohrani roditelj, samohrani usvojitelj i osoba kojoj je na temelju rješenja mjerodavnog tijela djeteta povjereno na čuvanje i odgoj, do šest godina života djeteta, može raditi u preraspodjeli radnog vremena samo ukoliko pisanom izjavom pristane na takav rad.

Noćni rad

Članak 40.

(1) Rad u vremenu između 22 sata uvečer i 6 sati ujutro idućeg dana, a u poljoprivredi između 22 sata i 5 sati ujutro, smatra se noćnim radom, ako za određeni slučaj zakonom, propisom kantona ili kolektivnim ugovorom nije drukčije određeno.

(2) Ako je rad organiziran u smjenama koje uključuju i noćni rad, mora se osigurati izmjena smjena tako da radnik u noćnoj smjeni radi uzastopno najdulje jedan tjedan.

Posebna zaštita radnika koji rade noću

Članak 41.

(1) Poslodavac je pri organizaciji noćnog rada ili rada u smjeni dužan voditi posebnu brigu o organizaciji rada prilagođenoj radniku, te o sigurnosnim i zdravstvenim uvjetima sukladno prirodi posla koji se obavlja noću ili u smjeni.

(2) Poslodavac je dužan noćnim i smjenskim radnicima osigurati sigurnost i zdravstvenu zaštitu sukladno prirodi posla koji obavljaju, kao i sredstva zaštite i prevencije koja odgovaraju i primjenjuju se na sve ostale radnike i dostupna su u svako doba.

(3) Radnicima koji rade noću poslodavac je dužan osigurati periodične liječničke preglede najmanje jednom u dvije godine.

(4) Ako se na liječničkom pregledu iz stavka 3. ovoga članka utvrdi da radniku prijete nastanak invalidnosti zbog rada noću, poslodavac mu je dužan ponuditi zaključivanje ugovora o radu za obavljanje istih ili drugih poslova izvan noćnog rada, ukoliko takvi poslovi postoje, odnosno ako uz prekvalifikaciju i dokvalifikaciju postoji mogućnost rasporeda radnika na druge poslove.

(5) Zabranjen je noćni rad trudnica počev od šestog mjeseca trudnoće, majki i usvojitelja, kao i osobe kojoj je na temelju rješenja mjerodavnog tijela djeteta povjereno na čuvanje i odgoj, i to do navršene dvije godine života djeteta.

Noćni rad malodobnih radnika

Članak 42.

(1) Zabranjen je noćni rad malodobnih radnika.

(2) Za malodobne radnike u industriji, rad u vremenu između 19 sati uvečer i 7 sati ujutro idućeg dana smatra se noćnim radom.

(3) Za malodobne radnike koji nisu uposleni u industriji, rad u vremenu između 20 sati uvečer i 6 sati ujutro idućeg dana smatra se noćnim radom.

- (4) Iznimno, malodobni radnici privremeno mogu biti izuzeti od zabrane noćnog rada u slučaju havarija, više sile i zaštite interesa Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija), na temelju suglasnosti inspekcije rada kantona (u daljnjem tekstu: mjerodavna inspekcija rada).
- (5) Federalni ministar rada i socijalne politike (u daljnjem tekstu: Federalni ministar) pravilnikom će propisati koje se djelatnosti smatraju industrijom u smislu stavka 2. ovoga članka.

Obveza vođenja evidencija

Članak 43.

- (1) Poslodavac je dužan svakodnevno voditi evidenciju o radnicima i drugim osobama angažiranim na radu.
- (2) Evidencija iz stavka 1. ovoga članka mora sadržavati podatke o početku i završetku radnog vremena, smjenama i druge podatke o nazočnosti radnika na radu.
- (3) Poslodavac je dužan, pored evidencija iz stavka 1. ovoga članka, voditi evidenciju o radnicima koji su kod njega uposleni- matična evidencija.
- (4) Poslodavac je dužan inspektoru rada na njegov zahtjev predložiti evidencije iz st. 1. i 3. ovoga članka.
- (5) Federalni ministar pravilnikom će propisati sadržaj i način vođenja evidencija iz st. 1. i 3. ovoga članka.

VI. ZAŠTITA RADNIKA

Sigurnost i zdravlje na radu

Članak 55.

- (1) Prilikom stupanja radnika na rad poslodavac je dužan omogućiti radniku da se upozna s propisima u svezi s radnim odnosima i propisima u svezi sa sigurnošću i zdravljem na radu, te ga je dužan upoznati s organizacijom rada.
- (2) Radnici imaju pravo i obvezu koristiti sve mjere zaštite predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu i drugim važećim propisima.
- (3) Radnik ima pravo odbiti da radi ako mu neposredno prijete opasnost po život i zdravlje zbog toga što nisu provedene mjere zaštite predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu i o tomu je dužan odmah obavijestiti poslodavca i mjerodavnu inspekciju rada.
- (4) Radnik koji odbije raditi iz razloga navedenih u stavku 3. ovoga članka ima pravo na nadoknadu plaće kao da je radio, a za vrijeme dok se ne provedu propisane mjere predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu i drugim propisima, ako za to vrijeme nije raspoređen na druge odgovarajuće poslove.

Obveze radnika i poslodavca

Članak 56.

- (1) Prilikom zaključivanja ugovora o radu i tijekom trajanja radnog odnosa, radnik je dužan obavijestiti poslodavca o bolesti ili drugoj okolnosti koja ga onemogućuje ili bitno ometa u izvršavanju obveza iz ugovora o radu ili koja ugrožava život ili zdravlje osoba s kojima radnik dolazi u dodir u izvršavanju ugovora o radu.
- (2) Radi utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za obavljanje određenih poslova, poslodavac može uputiti radnika na liječnički pregled.
- (3) Troškove liječničkog pregleda iz stavka 2. ovoga članka snosi poslodavac.

Zaštita malodobnika

Članak 57.

- (1) Malodobnik ne može raditi na naročito teškim fizičkim poslovima, radovima pod zemljom ili pod vodom, ni na ostalim poslovima koji bi mogli štetno i s povećanim rizikom utjecati na njegov

život i zdravlje, razvoj i moral, s obzirom na njegove psihofizičke osobine.

(2) Federalni ministar posebnim propisom utvrdit će poslove iz stavka 1. ovoga članka.

(3) Inspektor rada zabranit će rad malodobnika na poslovima iz stavka 1. ovoga članka.

(4) U slučaju iz stavka 3. ovoga članka poslodavac je dužan malodobnom radniku ponuditi zaključivanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova, a ako takvih poslova nema, dužan mu je ponuditi prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju za druge odgovarajuće poslove.

(5) Ukoliko nakon prekvalifikacije ili dokvalifikacije iz stavka 4. ovoga članka ne postoje poslovi koje malodobni radnik može obavljati, poslodavac mu može otkazati ugovor o radu na način i pod uvjetima propisanim ovim zakonom.

Liječnički pregled malodobnika

Članak 58.

(1) Malodobni radnik, u cilju zaštite njegovog zdravlja i psihofizičkog razvoja, ima pravo na liječnički pregled najmanje jednom u dvije godine.

(2) Troškove liječničkog pregleda iz stavka 1. ovoga članka snosi poslodavac.

Zaštita žena

Članak 59.

Žena ne može biti uposlena na poslovima pod zemljom (u rudnicima), osim u slučaju ako je uposlena na rukovodećem mjestu koje ne zahtijeva fizički rad ili u službama zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, odnosno ako žena mora provesti izvjesno vrijeme na obuci pod zemljom ili mora povremeno ulaziti u podzemni dio rudnika u cilju obavljanja zanimanja koje ne uključuje fizički rad.

Zabrana nejednakog postupanja

Članak 60.

(1) Poslodavac ne može odbiti uposliti ženu zbog njezine rudnoće niti može za vrijeme trudnoće, korištenja porodiljnog odsustva, te za vrijeme korištenja prava iz čl. 63., 64. i 65. ovoga zakona otkazati ugovor o radu ženi, odnosno radniku koji se koristi nekim od spomenutih prava.

(2) Prestanak ugovora o radu na određeno vrijeme ne smatra se otkazom ugovora o radu u smislu stavka 1. ovoga članka.

(3) Poslodavac ne smije tražiti bilo kakve podatke o trudnoći, osim ako radnica zahtijeva određeno pravo predviđeno zakonom ili drugim propisom radi zaštite trudnica.

Privremeni raspored žene za vrijeme trudnoće

Članak 61.

(1) Poslodavac je dužan ženu za vrijeme trudnoće, odnosno dojenja djeteta rasporediti na druge poslove, ako je to u interesu njezinog zdravstvenog stanja, koje je utvrdio ovlašteni liječnik.

(2) Ako poslodavac nije u mogućnosti osigurati raspoređivanje žene u smislu stavka 1. ovoga članka, žena ima pravo na odsustvo s rada uz nadoknadu plaće, sukladno kolektivnom ugovoru i pravilniku o radu.

(3) Privremeni raspored iz stavka 1. ovoga članka ne može imati za posljedicu smanjenje plaće žene.

(4) Ženu, iz stavka 1. ovoga članka, poslodavac može premjestiti u drugo mjesto rada, samo uz njezin pisani pristanak.

Porodiljno odsustvo

Članak 62.

(1) Za vrijeme trudnoće, porođaja i njege djeteta žena ima pravo na porodiljno odsustvo u trajanju

od jedne godine neprekidno.

(2) Na temelju nalaza ovlaštenog liječnika žena može početi porodiljno odsustvo 28 dana prije očekivanog datuma porođaja.

(3) Žena može koristiti kraće porodiljno odsustvo, ali ne kraće od 42 dana poslije porođaja.

(4) Nakon 42 dana poslije porođaja pravo na porodiljno odsustvo može koristiti i radnik – otac djeteta, ako se roditelji tako sporazumiju.

(5) Radnik – otac djeteta može koristiti pravo iz stavka 1. ovoga članka i u slučaju smrti majke, ako majka napusti dijete ili ako iz drugih opravdanih razloga ne može koristiti porodiljno odsustvo.

Rad s polovinom punog radnog vremena nakon isteka porodiljnog odsustva

Članak 63.

(1) Nakon isteka porodiljnog odsustva, žena s djetetom najmanje do jedne godine života ima pravo raditi polovinu punog radnog vremena, a za blizance, treće i svako slijedeće dijete ima pravo raditi polovinu punog radnog vremena do navršene dvije godine života djeteta, ako propisom kantona nije predviđeno dulje trajanje ovoga prava.

(2) Pravo iz stavka 1. ovoga članka može koristiti i radnik – otac djeteta, ako žena za to vrijeme radi u punom radnom vremenu.

Rad s polovinom punog radnog vremena do tri godine života djeteta

Članak 64.

Nakon isteka godine dana života djeteta, jedan od roditelja ima pravo raditi polovinu punog radnog vremena do tri godine života djeteta, ako je djetetu, prema nalazu mjerodavne zdravstvene ustanove, potrebna pojačana briga i njega.

Pravo žene na odsustvo radi dojenja

Članak 65.

(1) Žena koja doji dijete, a koja nakon korištenja porodiljnog odsustva radi puno radno vrijeme, ima pravo odsustvovati s posla dva puta dnevno u trajanju od po sat vremena radi dojenja, do navršene jedne godine života djeteta.

(2) Vrijeme odsustva iz stavka 1. ovoga članka računa se u puno radno vrijeme.

Pravo na porodiljno odsustvo u slučaju gubitka djeteta

Članak 66.

Ako žena rodi mrtvo dijete ili ako dijete umre prije isteka porodiljnog odsustva, ima pravo produljiti porodiljno odsustvo za onoliko vremena koliko je, prema nalazu ovlaštenog liječnika, potrebno da se oporavi od porođaja i psihičkog stanja prouzrokovanog gubitkom djeteta, a najmanje 45 dana od porođaja, odnosno od smrti djeteta, za koje vrijeme joj pripadaju sva prava po osnovi porodiljnog odsustva.

Pravo na odsustvo nakon isteka porodiljnog odsustva

Članak 67.

(1) Jedan od roditelja može odsustvovati s rada do tri godine života djeteta, ako je to predviđeno kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu.

(2) Za vrijeme odsustvovanja s rada u smislu stavka 1. ovoga članka, prava i obveze iz radnog odnosa miruju.

Nadoknada plaće za vrijeme porodiljnog odsustva i rada s polovinom punog radnog vremena

Članak 68.

- (1) Za vrijeme korištenja porodiljnog odsustva radnik ima pravo na nadoknadu plaće, sukladno posebnom zakonu.
- (2) Pored prava iz stavka 1. ovoga članka, radniku se može isplatiti i razlika do pune plaće na teret poslodavca.
- (3) Za vrijeme rada s polovinom punog radnog vremena iz čl. 63. i 64. ovoga zakona, radnik ima za polovinu punog radnog vremena za koje ne radi pravo na nadoknadu plaće, sukladno posebnom zakonu.

Prava roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju

Članak 69.

- (1) Jedan od roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju (teže hendikepiranog djeteta) ima pravo raditi polovinu punog radnog vremena, u slučaju da se radi o samohranom roditelju ili da su oba roditelja uposlana, pod uvjetom da dijete nije smješteno u ustanovu socijalno-zdravstvene skrbi, na temelju nalaza mjerodavne zdravstvene ustanove.
- (2) Roditelju, koji koristi pravo iz stavka 1. ovoga članka pripada pravo na nadoknadu plaće, sukladno zakonu.
- (3) Roditelju koji koristi pravo iz stavka 1. ovoga članka ne može se narediti da radi noću, prekovremeno i ne može mu se promijeniti mjesto rada, ako za to nije dao svoj pisani pristanak.

Prava usvojitelja djeteta i osobe kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj

Članak 70.

Prava iz članka 62. st. 1. i 3. i čl. 63., 64., 67., 68. i 69. ovoga zakona može koristiti jedan od usvojitelja djeteta ili osoba kojoj je na temelju rješenja mjerodavnog tijela dijete povjereno na čuvanje i odgoj.

Zaštita radnika u slučaju privremene spriječenosti za rad zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja

Članak 71.

- (1) Radniku koji je pretrpio povredu na radu ili je obolio od profesionalne bolesti, poslodavac ne može otkazati ugovor o radu za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog liječenja ili oporavka, osim ako je počinio teži prijestup ili težu povredu radne obveze iz ugovora o radu.
- (2) U slučajevima i za vrijeme iz stavka 1. ovoga članka, radniku ne može prestati ugovor o radu koji je zaključen na određeno vrijeme, osim ako je počinio teži prijestup ili težu povredu radne obveze iz ugovora o radu.
- (3) U slučaju iz stavka 2. ovoga članka ugovor o radu na određeno vrijeme neće se smatrati ugovorom o radu na neodređeno vrijeme u smislu članka 22. stavak 4. ovoga zakona.

Pravo radnika da se vrati na rad nakon prestanka privremene spriječenosti za rad

Članak 72.

- (1) Povreda na radu, bolest ili profesionalna bolest ne mogu štetno utjecati na ostvarivanje prava radnika iz radnog odnosa.
- (2) Radnik koji je bio privremeno spriječen za rad do šest mjeseci, a za kojeg nakon liječenja i oporavka mjerodavna zdravstvena ustanova ili ovlaštenu liječniku utvrdi da je sposoban za rad, ima pravo vratiti se na poslove na kojima je radio prije nastupanja privremene spriječenosti za rad.
- (3) Ukoliko ne postoji mogućnost da se radnik koji je bio privremeno spriječen za rad dulje od šest mjeseci vrati na poslove na kojima je radio ili na druge odgovarajuće poslove, poslodavac ga može rasporediti na druge poslove prema njegovoj stručnoj spremi i radnim sposobnostima.
- (4) Ukoliko ne postoji mogućnost raspoređivanja iz stavka 3. ovoga članka, poslodavac može, nakon provedenih konzultacija s vijećem uposlenika, otkazati radniku ugovor o radu.

(5) Radnik je dužan, najkasnije u roku tri dana od dana nastupanja spriječenosti za rad, pisanim putem obavijestiti poslodavca o privremenoj spriječenosti za rad.

Prava radnika s promijenjenom radnom sposobnosti

Članak 73.

Ako mjerodavna ustanova za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja ocijeni da kod radnika postoji promijenjena radna sposobnost (invalid II. kategorije), poslodavac mu je dužan u pisanoj formi ponuditi novi ugovor o radu za obavljanje poslova za koje je radnik sposoban, ako takvi poslovi postoje, odnosno ako uz prekvalifikaciju i dokvalifikaciju postoji mogućnost rasporeda radnika na druge poslove.

Otkaz ugovora o radu radniku s promijenjenom radnom sposobnosti

Članak 74.

(1) Poslodavac može, samo uz prethodnu suglasnost vijeća uposlenika, odnosno sindikata otkazati ugovor o radu radniku kod kojega postoji promijenjena radna sposobnost ukoliko je kod poslodavca vijeće uposlenika, odnosno sindikat formiran.

(2) Ukoliko vijeće uposlenika, odnosno sindikat uskrati suglasnost iz stavka 1. ovoga članka, rješavanje spora povjerava se arbitraži sukladno kolektivnom ugovoru i pravilniku o radu. Ukoliko je nezadovoljan odlukom arbitraže, poslodavac može u roku 15 dana od dana dostave arbitražne odluke zatražiti da predmetnu suglasnost nadomjesti sudska odluka.

(3) U slučaju otkazivanja ugovora o radu iz stavka 1. ovoga članka, radnik ima pravo na otpremninu u iznosu uvećanom za najmanje 50% u odnosu na otpremninu iz članka 111. ovoga zakona, osim ukoliko se ugovor otkazuje zbog kršenja obveza iz radnog odnosa ili zbog neispunjavanja obveza iz ugovora o radu od strane radnika.

→ Zakon o mirovinskom - invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06 i 4/09)

- odredbe članaka 2. 14.-20., 21.-30., 52., 53., 72a.-75.

Članak 2.

Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja su:

- pravo na starosnu mirovinu,
- pravo na invalidsku mirovinu,
- pravo na obiteljsku mirovinu,
- prava osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnošću,
- pravo po osnovu fizičke onesposobljenosti.

Članak 14.

Mirovinskim i invalidskim osiguranjem osiguravaju se prava utvrđena ovim zakonom, svakom građaninu u slučaju gubitka radne sposobnosti, a u slučaju smrti članovima njegove obitelji pravo na obiteljsku mirovinu, ako je gubitak radne sposobnosti, odnosno smrt posljedica povrede na radu, odnosno profesionalne bolesti nastale za vrijeme:

1. rada u drugom poduzeću i u drugoj pravnoj osobi, glede propisa o radnim odnosima;
2. obavljanja obaveznog praktičnog rada učenika i studenata u toku sticanja naobrazbe i odgoja;

3. obavljanja poslova bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad);
4. prekvalifikacija odnosno dokvalifikacija koju ustrojava ustanova za upošljavanje;
5. društveno ustrojenog omladinskog radnog angažiranja (oblici zadrugarstva učenika, studenata i neuposlene omladine);
6. obavljanja javnih radova;
7. učestvovanja na ustrojenim športskim takmičenjima;
8. obavljanja privremenih i povremenih poslova u smislu propisa o radu;
9. stručnog osposobljavanja za rad djece sa teškoćama u razvoju;
10. izdržavanja kazne zatvora.

Odredba stavka 1. točke 2. ovog članka primjenjuje se i na državljane Federacije koji se, suglasno propisima, nalaze u inozemstvu radi učenja, odnosno sticanja prakse, ako su prije odlaska u inozemstvo imali stalno boravište na teritoriju Federacije.

Odredba stavka 1. točka 2. ovog članka primjenjuje se i na strane državljane koji se nalaze na učenju, odnosno praksi na teritoriju Federacije, ako država čiji su oni državljani isto tako postupa sa državljanima Federacije, odnosno ako međunarodnim ugovorom nije drukčije uređeno.

Članak 15.

Osobe koje nisu osigurane po drugoj osnovi osigurane su za slučaj gubitka radne sposobnosti i smrti, kao posljedice povrede na radu, odnosno profesionalne bolesti, ako:

1. učestvuju u akcijama spašavanja ili obrane od elementarnih nepogoda ili nesreća;
2. učestvuju u društveno ustrojenim radnim akcijama u Federaciji pri obnovi i izgradnji zemlje
3. obavljaju poslove po nalogu Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine, ministarstava unutrašnjih poslova i uprava civilne zaštite
4. obavljaju javne i druge društvene funkcije ili građanske dužnosti na poziv državnih ili drugih ovlaštenih tijela;
5. kao članovi operativnih sastava dragovoljnih vatrogasnih organizacija vrše poslove gašenja požara i zaštite od drugih nesreća;
6. kao članovi gorske službe spašavanja, odnosno ronionci, kada učestvuju u otklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje ljudi, odnosno imovine ili kad učestvuju u spašavanju ljudi, odnosno imovine.

Članak 16.

Osobama iz čl. 14. i 15. ovog zakona osigurava se sticanje i korištenje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima i na način kojim se osigurava sticanje i korištenje tih prava uposlenicima, ako ovim zakonom nije drukčije uređeno.

Članak 17.

Državljanin Bosne i Hercegovine sa prebivalištem na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine koji nisu obuhvaćeni obveznim mirovinskim i invalidskim osiguranjem mogu sebi i članovima svoje obitelji dragovoljnim osiguranjem osigurati prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima i u obimu utvrđenom ovim zakonom.

Državljanin Bosne i Hercegovine zaposlen u državi sa kojom nije zaključen međunarodni ugovor može se dobrovoljno osigurati na mirovinsko i invalidsko osiguranje, pod uvjetom da je prije odlaska u inozemstvo imao prebivalište na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine."

Članak 18.

Na dragovoljno se osiguranje može osigurati osoba koja je navršila 15 godina života i koja ima opću zdravstvenu sposobnost.

Osoba koja se nalazi na redovnom školovanju ne može se osigurati na dragovoljno osiguranje.

Članak 19.

Osobe iz članka 17. ovog zakona i osobe kojima je prestalo svojstvo osiguranika ne mogu ostvarivati prava po osnovi promijenjene radne sposobnosti.

Članak 20.

Invalidnost, kao osnov za stjecanje prava osiguranika u dragovoljnom osiguranju, postoji kad kod osiguranika uslijed bolesti ili povrede van rada nastupi potpuna nesposobnost za rad i privređivanje.

III - STJECANJE I OSTVARIVANJE PRAVA IZ MIROVINSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA

Članak 21.

Prava se iz mirovinskog i invalidskog osiguranja stječu za slučaj:

- starosti,
- invalidnosti,
- smrti,
- fizičke onesposobljenosti

1. Invalidnost

Članak 22.

Invalidnost, glede ovog zakona, postoji kada osiguranik, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolešću, povredom van rada ili bolešću koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, postane potpuno nesposoban za obavljanje poslova radnog mjesta na koje je bio raspoređen i koje je obavljao prije nastanka invalidnosti.

Kod osiguranika iz stavka 1. ovog članka, postoji promijenjena radna sposobnost kada može da radi puno radno vrijeme na drugim poslovima koji odgovoraju njegovim tjelesnim i psihofizičkim sposobnostima sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije.

Gubitak radne sposobnosti kod osiguranika iz stavka 1. ovog članka glede ovog zakona, postoji kada ne može da obavlja poslove iz stavka 2. ovog članka.

Članak 23.

Povredom na radu, glede ovog zakona, smatra se povreda osiguranika prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizikalnim ili kemijskim djelovanjem, kao i povreda prouzrokovana naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za vršenje poslova svog radnog mjesta.

Povredom na radu smatra se i povreda prouzrokovana na način iz stavka 1. ovog članka koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada ili obratno, na putu poduzetom radi izvršavanja poslova i na putu poduzetom radi stupanja na rad.

Povredom na radu smatra se i bolest osiguranika koja je nastala izravno i kao isključiva posljedica nekog nesretnog slučaja ili više sile za vrijeme obavljanja poslova svog radnog mjesta ili u svezi njih.

Povredom na radu smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi u obavljanju poslova iz čl. 14. i 15. ovog zakona.

Članak 24.

Povredom na radu, glede ovog zakona, smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi na način iz članka 23. stavak 1. ovog zakona:

1. u svezi sa korištenjem prava iz zdravstvene zaštite;
2. u svezi korištenja prava na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju po ovom zakonu;
3. na drugom poslu koji vrši u interesu poduzeća i druge pravne osobe u kome se nalazi u radnom odnosu;

Povredom na radu, glede ovog zakona, smatra se i povreda poljoprivrednika prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizikalnim ili kemijskim djelovanjem, kao i povreda prouzrokovana naglim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje poslova u poljodjelstvenoj djelatnosti.

Povredom na radu, glede ovog zakona, smatra se i povreda osiguranika koju je pretrpio prilikom obavljanja poslova u vrijeme koje mu se na osnovu članka 94. ovog zakona priznaje kao poseban staž.

Nositelj osiguranja učestvuje u utvrđivanju povrede na radu u poduzeću i drugoj pravnoj osobi, kod poslodavca i poljoprivrednika.

Članak 25.

Profesionalna bolest, glede ovog zakona, jeste određena bolest prouzrokovana dužim izravnim uticajem procesa i uvjeta rada na poslovima koje je osiguranik obavljao na svom radnom mjestu.

Profesionalne bolesti i radna mjesta na kojima se te bolesti pojavljuju, kao i uvjeti pod kojima se smatraju profesionalnim bolestima, utvrđuje nositelj osiguranja, po prethodno pribavljenom mišljenju odgovarajućih stručnih i naučnih organizacija, uz suglasnost Federalnog ministarstva rada i socijalne politike (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).

Propisi iz stavka 2. ovog članka donijet će se najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 26.

Invalid rada, glede ovog zakona, jeste osiguranik koji po osnovi invalidnosti ostvaruje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Članak 27.

Osiguranici kod kojih nastane invalidnost, zavisno od promijenjene radne sposobnosti, razvrstavaju se u dvije kategorije invalidnosti:

- u I kategoriju invalidnosti razvrstavaju se osiguranici kod kojih nastane gubitak radne sposobnosti,
- u II kategoriju invalidnosti razvrstavaju se osiguranici sa promijenjenom radnom sposobnošću.

Članak 28.

Svojim radnim mjestom, glede ovog zakona, smatra se radno mjesto na kome je osiguranik radio prije nastanka invalidnosti.

Drugim se odgovarajućim radnim mjestom, odnosno odgovarajućim uposlenjem, smatra radno mjesto koje odgovara tjelesnim i psihofizičkim sposobnostima osiguranika na kome osiguranik sa radnim naporom koji ne pogoršava njegovo zdravstveno stanje može da radi puno radno vrijeme, prema promijenjenoj radnoj sposobnosti.

Članak 29.

Invalidnost, kao osnov za sticanje prava osiguranika iz članka 11. toč. 1., 2. i 3., glede ovog zakona, postoji kada kod osiguranika, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolešću, povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, nastane promjena ili gubitak radne sposobnosti za obavljanje djelatnosti po osnovi koje je osiguran neposredno prije nastanka invalidnosti, odnosno prije prestanka posljednjeg osiguranja, odnosno koji odgovaraju stupnju njegove stručne spreme.

Invalidnost, kao temelj za sticanje prava poljoprivrednika, glede ovog zakona, postoji kad kod osiguranika, na način iz stavka 1. ovog članka, nastane gubitak radne sposobnosti za obavljanje poslova u poljodjelstvenoj djelatnosti.

Invalidnost kao temelj za sticanje prava osoba iz čl. 14. i 15. ovog zakona postoji kad kod osobe, na način iz stavka 1. ovog članka, nastane promjena ili gubitak radne sposobnosti za poslove za koje je osposobljena ili je njezino osposobljavanje bilo u toku izravno prije nastanka invalidnosti.

2. Starosna mirovina

Članak 30.

Osiguranik stiče pravo na starosnu mirovinu kad navršši 65 godina života i najmanje 20 godina mirovinskog staža.

Osiguranik stiče pravo na starosnu mirovinu kada navršši 40 godina mirovinskog staža, bez obzira na godine života.

4. Invalidska mirovina

Članak 52.

Osiguranik kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti stiče pravo na invalidsku mirovinu:

- ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu mirovinskog staža;
- ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da je prije nastanka invalidnosti imao navršen mirovinski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu razdoblja od navršenih najmanje 20 godina života do dana nastanka invalidnosti (u daljnjem tekstu: radni vijek), računajući radni vijek na pune godine.

Članak 53.

Osiguranik kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti do navršene 30. godine života stiče pravo na invalidsku mirovinu ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da prije nastanka invalidnosti ima navršen mirovinski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka, ali najmanje jednu godinu osiguranja.

Osiguraniku iz stavka 1. ovog članka koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao višu ili visoku stručnu spremu radni vijek se računa od 22 godine života, ako je završio višu stručnu spremu, odnosno 25 godina ako je stekao visoku stručnu spremu.

Kada se invalidska mirovina određuje od plaće ostvarene u godini u kojoj je nastala invalidnost, mirovina se prethodno usklađuje, počev od dana sticanja prava prema kretanju plaća u posljednjem mjesecu iz perioda iz koga su plaće uzete za utvrđivanje mirovinske osnovice glede cijelog perioda iz koga su plaće uzete za utvrđivanje mirovinske osnovice.

6a - Novčana naknada za fizičku onesposobljenost

Članak 72.a.

Fizička onesposobljenost postoji kada je osiguranik pretrpio gubitak, ozbiljnu povredu ili značajnu onesposobljenost organa ili dijelova tijela što pogoršava prirodnu aktivnost organizma i zahtijeva veći napor za zadovoljavanje životnih potreba, bez obzira da li je na taj način prouzrokovana invalidnost ili ne.

Pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti stiče osiguranik čija je fizička onesposobljenost u iznosu od najmanje 30% nastala kao rezultat povrede na radu ili bolesti uzrokovane radom.

Vrste fizičke onesposobljenosti na osnovu kojih se stiče pravo na novčanu naknadu kao i procenat takve onesposobljenosti utvrđuju se zakonom.

Članak 72.b.

Osnova za novčanu naknadu za fizičku onesposobljenost je najniži iznos mirovine utvrđen u skladu sa člankom 72. ovoga zakona.

Novčana naknada za fizičku onesposobljenost se utvrđuje prema procentu fizičke onesposobljenosti i izražava se u odgovarajućem procentu od osnove te iznosi:

Za fizičku onesposobljenost od	Stepen	Novčana naknada izražena kao procenat od osnove
100%	1	60%
90%	2	54%
80%	3	48%
70%	4	42%
60%	5	36%
50%	6	30%
40%	7	24%
30%	8	18%

Članak 72.c.

Osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od momenta nastupanja fizičke onesposobljenosti ukoliko je zahtjev za naknadu podnesen u roku od 6 mjeseci od dana nastupanja fizičke onesposobljenosti.

Ako je zahtjev podnesen nakon isteka predviđenog perioda, osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od prvog dana u mjesecu nakon podnošenja zahtjeva kao i retroaktivno za šest mjeseci.

Članak 72. d.

Ako je osiguranik za isti slučaj fizičke onesposobljenosti stekao pravo na novčanu naknadu i na osnovu ovog zakona i na osnovu drugih propisa, u tom slučaju može po sopstvenom izboru koristiti bilo koji od ova dva osnova za naknadu.

7. Prava invalida II kategorije invalidnosti

Članak 73.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo da bude raspoređen na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće uposlenje, prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, kao i pravo na odgovarajuće novčane naknade u svezi korištenja tih prava.

Prava iz stavka 1. ovog članka osiguranik ostvaruje u poduzeću i u drugoj pravnoj osobi odnosno kod poslodavca.

Članak 74.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo na:

1. raspoređivanje ili uposlenje na drugom odgovarajućem poslu;
2. prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju do navršene 55. godine života.

Članak 75.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo na naknadu:

1. plaće od dana nastanka invalidnosti do dana raspoređivanja ili upošljavanja na drugom odgovarajućem poslu, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju;
2. plaće za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije;
3. plaće od dana završene prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije do dana raspoređivanja, odnosno upošljavanja na drugom odgovarajućem poslu;
4. zbog manje plaće na drugom odgovarajućem poslu.

→ **Zakon o zdravstvenom osiguranju** („Službene novine Federacije BiH“, broj: 30/97, 7/02, 70/08, 48/11)

- odredbe članka 2., 19., 28.-31., 36., 42.- 48., 69., 81.

Članak 2.

Pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom i drugim zakonima i propisima donesenim na temelju zakona, građani Federacije imaju pravo na zdravstveno osiguranje, koje obuhvaća:

1. obvezatno zdravstveno osiguranje;
2. prošireno zdravstveno osiguranje, i
3. dragovoljno zdravstveno osiguranje.

II - OBVEZATNO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

1. Osigurana osobe

a) Osiguranici

Članak 19.

Prema ovom zakonu osiguranici su:

1. osobe koje su u radnom odnosu u poduzećima, ustanovama, zadrugama i drugim oblicima organiziranja kod djelatnika koji samostalno obavljaju djelatnost osobnim radom sredstvima u svojini građana, kod djelatnika koji osobnim radom, samostalno -u vidu zanimanja- obavljaju profesionalnu djelatnost (u daljnjem tekstu: pravne i fizičke osobe), na teritoriju Federacije;
2. osobe u radnom odnosu u pravne ili fizičke osobe sa sjedištem na teritoriju Federacije, upućena na rad ili stručno usavršavanje u inozemstvu, te osobe na radu u kućanstvu osiguranika koji se nalaze na radu u inozemstvu, ako su državljani Bosne i Hercegovine, a građani Federacije BiH;
3. osobe koja su izabrane ili imenovane na stalne dužnosti u određenim tijelima državne ili sudbene vlasti ili uprave u Federaciji ili županiji, ako za taj rad primaju plaću;
4. državljani Federacije Bosne i Hercegovine, uposleni u stranim ili međunarodnim organizacijama i ustanovama, stranim konzularnim i diplomatskim predstavništvima sa

- sjedištem na teritoriji Federacije;
5. osobe s prebivalištem na teritoriju Federacije uposlena u inozemstvu kod inozemnog poslodavca koja nemaju zdravstveno osiguranje inozemne ustanove, odnosno ti jela u čijem je nadležstvu provedba zdravstvenog osiguranja (u daljnjem tekstu: inozemni nositelj zdravstvenog osiguranja);
 6. osobe koja se nakon svršenog obrazovanja nalaze na obvezatnom praktičnom radu, ako rade puno radno vrijeme;
 7. osobe koja na teritoriju Federacije obavljaju gospodarsku ili negospodarsku djelatnost osobnim radom;
 8. osobe koje su vlasnici privatnih poduzeća sa sjedištem na teritoriju Federacije, ako nisu zdravstveno osigurani po drugoj osnovi;
 9. seljaci koji se na teritoriju Federacije bave poljodjelstvom kao jednim ili glavnim zanimanjem, seljaci koji su svoje poljodjelsko zemljište dali u zakup i osobe koje su uzele poljodjelsko zemljište u zakup, ako nisu zdravstveno osigurani po drugoj osnovi;
 10. korisnici mirovina i korisnici prava na profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje po propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju Federacije;
 11. korisnici mirovina i invalidnina s prebivalištem na teritoriju Federacije koji to pravo ostvaruju isključivo od inozemnog nositelja mirovinskog i invalidskog osiguranja, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno;
 12. neuposlene osobe koje su prijavljene zavodu za zapošljavanje:
 - ako su se prijavila u roku od 30 dana nakon prestanka radnog odnosa, odnosno obavljanja djelatnosti, ili nakon prestanka primanja nadoknade plaća na koju imaju pravo prema ovome zakonu ili prema propisima donesenim na temelju ovoga zakona,
 - ako su se prijavile u roku od 30 dana nakon služenja vojnog roka, ili nakon prestanka nesposobnosti za rad zbog koje su otpuštene s te vojne službe,
 - ako su se prijavile u roku od 30 dana nakon otpuštanja iz ustanove za izvršenje kaznenih i prekršajnih sankcija, iz zdravstvene ili druge specijalizirane ustanove, ako je bila primijenjena sigurnosna mjera obvezatnog psihijatrijskog liječenja u zdravstvenoj ustanovi ili obvezatnog liječenja alkoholičara i narkomana,
 - ako su na stručnom osposobljavanju ili prekvalifikaciji koje organizira zavod za zapošljavanje,
 - ako su se prijavile u roku od 30 dana, po povratku iz inozemstva i ako su prije odlaska u inozemstvo bile zdravstveno osigurane,
 - ako su se prijavile u roku od 90 dana nakon svršetka školske godine u kojoj su svršile redovito školovanje, odnosno od dana položenog ispita, ako su prije toga izgubile pravo na zdravstvenu zaštitu,
 - ako su se prijavila u roku od 90 dana nakon služenja vojnog roka, odnosno od dana prestanka nesposobnosti zbog bolesti koje su uzrokom otpuštanja s te vojne službe, ako su na služenje vojnog roka stupile u roku od 60 dana od dana svršenog školovanja u odgovarajućoj ustanovi.
 13. djeca koja su navršila 15 godina života, odnosno stariji maloljetnici do 18 godina života, a nisu završili osnovno školovanje ili se po završetku osnovnog školovanja nisu zaposlili, ako su se prijavili zavodu za zapošljavanje,

13a. Djeca od rođenja, kao i djeca za vrijeme redovitog školovanja u osnovnim i srednjim školama odnosno studiranja na višim i visokim školama te sveučilištima, koja su državljani Bosne i Hercegovine s prebivalištem na teritoriju Federacije, a nisu zdravstveno osigurana kao članovi obitelji osiguranika, ali najdulje do navršene 26. godine života,

- 13b. osobe nakon navršenih 65 godina života koje imaju prebivalište na teritoriju Federacije, a koje nisu zdravstveno osigurane po drugoj osnovi u Bosni i Hercegovini ili drugoj državi (u daljnjem tekstu Zakona: osobe nakon navršenih 65 godina života),
14. osobe starije od 18 godina koje su, prema propisima o školovanju izgubile status učenika, odnosno redovitog studenta ili su prekinule redovito školovanje, zadržavaju pravo na zdravstvenu zaštitu u trajanju od 1 godine od dana prekida školovanja- ako su se prijavile Zavodu za zapošljavanje u roku od 30 dana od dana prekida školovanja i ako pravo na zdravstvenu zaštitu ne mogu ostvariti po drugom os novu;
 15. osobe s prebivalištem na teritoriji Federacije kojima je priznato svojstvo ratnog, mirnodobnog i civilnog invalida rata, odnosno status korisnika obiteljske invalidnine, sukladno pozitivnim propisima, ako nisu zdravstveno osigu -rana po drugoj osnovi;
 16. pripadnici Vojske Federacije, uključujući i osobe na redovnom odsluženju vojnog roka i Federalnog ministarstva unutarnjih poslova (u daljem tekstu: Feder alna vojska i pripadnici FMUP-a)
 17. pripadnici županijske policije;
 18. osobe koje su prekinula rad zbog toga što ih je pravna osoba uputila na stručno usavršavanje ili postdiplomskistudij;
 19. osobe što ih je pravna osoba prije stupanja u radni odnos, kao svoje stipendiste, uputila na praktični rad ili u drugu pravnu osobu radi stručnog osposobljavanja ili usavršavanja;
 20. osobe upućene u inozemstvo u okviru međunarodne prosvjetne, tehničke i kulturne suradnje;
 21. vrhunski športaši, ako nisu osigurani po drugoj osnovi

Članak 28.

Pravo na zdravstvenu zaštitu zbog ozljede na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti imaju:

1. učenici i studenti koji sudjeluju na praktičnoj nastavi, praktičnom radu i na stručnim putovanjima,
2. osobe koje su nakon svršenog školovanja na praktičnom radu bez obzira da li primaju naknadu,
3. djeca i mladež sa smetnjama u tjelesnom i duševnom razvoju na praktičnoj nastavi ili na obvezatnom praktičnom radu kod pravne osobe za osposobljavanje,
4. osobe koje pomažu redarstvenim službama u obavljanju poslova iz njihova nadležstva,
5. osobe koje sudjeluju u organiziranim akcijama spašavanja ili zaštite i pri spašavanju u slučaju prirodnih i drugih nepogoda,
6. osobe koje, na poziv državnih i drugih mjerodavnih organa obavljaju dužnosti,
7. športaši, treneri ili organizatori u okviru organizirane športske djelatnosti, odnosno osobe koje sudjeluju u športskim akcijama,
8. osobe koje kao članovi gorske službe spašavanja ili ronici, obavljaju akcije spašavanja života ili otklanjanja, odnosno sprječavanja opasnosti koje neposredno ugrožavaju život ili imetak građana,
9. osobe koje kao članovi terenskih sastava sudjeluju u spašavanju i zdravstvenoj zaštiti u prirodnim i drugim nesrećama (poplave, potresi, nesreće u rudnicima i sl.).

Pod ozljedom na radu, odnosno oboljenjem od profesionalne bolesti, u smislu ovog zakona, smatra se ozljeda odnosno oboljenje utvrđeno propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju.

Pravna su i fizičke osobe obvezatne za svaki slučaj ozljede na radu i oboljenja od profesionalne bolesti djelatnika dostaviti županijskom zavodu osiguranja prijavu u roku od tri

dana od dana ozljede, odnosno utvrđivanja oboljenja od profesionalne bolesti.

Članak 29.

Korisnicima novčane nadoknade za tjelesno oštećenje, prema propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju, ako nemaju pravo na zdravstvenu zaštitu po drugoj osnovi, pripada zdravstvena zaštita samo kad je u svezi s ozljedom ili bolešću koja je prouzročila tjelesno oštećenje po kojem im već pripada pravo na novčanu naknadu.

Članak 30.

Stranim državljanima i osobama bez državljanstva osigurava zdravstvena zaštita pod istim uvjetima kao i državljanima Federacije Bosne i Hercegovine, ako međunarodnim sporazumom nije drukčije određeno.

2. Prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja

Članak 31.

Obvezatnim zdravstvenim osiguranjem, u slučajevima i pod uvjetima određenim ovim zakonom, osigurava se:

1. osiguranicima:

- a) zdravstvena zaštita;
- b) nadoknada plaća;
- c) nadoknada putnih troškova u svezi s korištenjem zdravstvene zaštite;

2. članovima obitelji osiguranika:

- a) zdravstvena zaštita;
- b) naknada putnih troškova u svezi s korištenjem zdravstvene zaštite.

Članak 36.

Kod povreda na radu ili oboljenja od profesionalne bolesti, osiguranicima se obvezatno osigurava:

1. zdravstvena zaštita i provedbe mjera otkrivanja i sprječavanja ozljeda na radu i oboljenja od profesionalne bolesti,
2. odgovarajuća medicinska pomoć i pravo na ortopedsku pomagala radi liječenja i medicinske rehabilitacije od posljedica ozljede na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti, poduzete u svrhu uspostave radne sposobnosti,
3. 3. naknada putnih troškova u svezi s korištenjem zdravstvene zaštite i rehabilitacije prouzročene ozljedom na radu, odnosno oboljenjem od profesionalne bolesti,
4. 4. naknada plaće za svo vrijeme trajanja bolovanja prouzročеног ozljedom na radu, odnosno profesionalnom bolesti.

4. Novčane nadoknade i pomoći

a) Nadoknada plaće

Članak 42.

Osiguranici iz članka 19. toč. 1. do 7. i toč. 16. i 17. ovoga zakona imaju pravo na nadoknadu plaće za vrijeme privremene spriječenosti za rad (u daljnjem tekstu: nadoknada plaće), ako su:

1. privremeno spriječeni za rad zbog bolesti ili ozljede, odnosno dok su-radi liječenja ili medicinskih ispitivanja- smješteni u zdravstvenu ustanovu,
2. privremeno spriječni za rad zbog određenog liječenja ili medicinskog ispitivanja koje se ne može obaviti izvan radnog vremena osiguranika,
3. izolirani kao kliconoše ili zbog pojave zaraze u njihovoj okolini,
4. određeni za pratioca bolesnika upućenog na liječenje ili liječnički pregled u najbliže mjesto,

5. određeni da njegu oboljelog supružnika ili djeteta uz uvjete propisane ovim zakonom. Nadoknada plaće pripada osiguraniku samo za dane za koje bi mu pripadala plaća, ili nadoknada plaće u smislu propisa o radnim odnosima.

Osigurancima kod kojih spriječenost za rad nastupi dok se nalaze na neplaćenom odsustvu, pripada nadoknada plaće samo po isteku neplaćenog odsustva, ako u to vrijeme još postoji privremena spriječenost za rad.

Članak 43.

Nadoknada plaće u slučajevima iz članka 42. ovoga zakona pripada osiguraniku od prvog dana privremene spriječenosti za rad i dok ta spriječenost traje.

Privremena spriječenost za rad traje dok izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite u zdravstvenoj ustanovi odnosno privatnoj praksi, ili liječnička komisija, ne utvrdi da je uspostavljena radna sposobnost, ili dok se pravosnažnim rješenjem nadležnog tijela, po propisima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja ne utvrdi da postoji invalidnost.

Članak 44.

Osiguraniku kojemu je za vrijeme privremene spriječenosti za rad prestao radni odnos, odnosno obavljanje djelatnosti osobnim radom, pripada nadoknada plaće najviše 30 dana nakon prestanka radnog odnosa, odnosno obavljanja djelatnosti osobnim radom.

Iznimno, u slučaju privremene spriječenosti za rad zbog povrede na radu, ili oboljenja od profesionalne bolesti, osiguraniku pripada nadoknada plaće i nakon prestanka radnog odnosa, sve do ponovne uspostave radne sposobnosti, odnosno konačne ocjene radne sposobnosti ili invalidnosti, a ne dulje od 12 mjeseci.

Članak 45.

Osiguranik nema pravo na nadoknadu plaće ako:

- je svijesno prouzročio privremenu nesposobnost za rad,
- namjerno sprječava ozdravljenje, odnosno osposobljavanje,
- prima plaću ili obavlja drugu djelatnost,
- bez opravdanog razloga ne odgovori na poziv za liječnički pregled izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite,
- izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite, odnosno kontrolor kantonalnog zavoda osiguranja utvrdi da se ne pridržava napatka za liječenje, odnosno ako bez odobrenja izabranog doktora medicine otpuće iz mjesta rebivališta,
- u roku od tri dana nakon početka bolesti ne javi izabranom doktoru medicine primarne zdravstvene zaštite da je obolio.

Osiguraniku ne pripada nadoknada plaće od trenutka kada su nastupile okolnosti iz stavka 1. ovoga članka, pa sve dok one traju.

Članak 46.

Nadoknade se plaće utvrđuju od osnovice za nadoknadu koju čini plaća isplaćena osiguraniku za mjesec koji prethodi mjesecu u kojem nastupi slučaj na temelju kojega se stječe pravo na nadoknadu.

Ako u mjesecu koji prethodi mjesecu u kojem je nastupio slučaj na temelju kojega se stječe pravo na nadoknadu osiguranik nije ostvario plaću, kao osnovicu za nadoknadu uzima prosječna plaća na razini županije za odgovarajući mjesec.

Kad osiguranik prima nadoknadu plaće neprekidno dulje od tri mjeseca, osnovica za utvrđivanje nadoknade iz st. 1. i 2. ovoga članka valorizira se sukladno prosječnom porastu plaća

uposlenih kod pravne, odnosno fizičke osobe, ako je taj porast veći od 5%.

Nadoknada plaće, prema stavku 3. ovoga članka, pripada osiguraniku od prvog dana idućeg mjeseca po isteku tri mjeseca neprekidnog korištenja nadoknade plaće, ako je ispunjen uvjet za povećanje nadoknade.

Upravno vijeće županijskog zavoda osiguranja će općim aktom pobliže propisati način utvrđivanja valorizacije osnovice za nadoknadu plaće iz stavka 3. ovoga članka.

Članak 47.

Nadoknada se plaće određuje se u visini od najmanje 80% osnovice za nadoknadu, s tim da ne može biti niža od iznosa minimalne plaće važeće za mjesec za koji se utvrđuje nadoknada.

Nadoknada plaće iznosi 100% od osnovice za nadoknadu:

1. za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog ozljede na radu ili oboljenja od profesionalne bolesti,
2. za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog bolesti i komplikacija prouzročnih trudnoćom i porođajem,
3. za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog transplantacije živog tkiva i organa u korist druge osobe.

Visinu nadoknade plaće i najviši iznos nadoknade plaće, koja se isplaćuje na teret županijskog zavoda osiguranja, utvrđuje upravno vijeće županijskog zavoda osiguranja.

b) Nadoknade putnih troškova u svezi s korištenjem zdravstvene zaštite

Članak 48.

U ostvarivanju zdravstvene zaštite osigurane osobe imaju pravo na nadoknadu putnih troškova u svezi s korištenjem zdravstvene zaštite.

Pod troškovima se iz stavka 1. ovoga članka ne podrazumijeva prijevoz kolima hitne pomoći.

Članak 69.

Županijski je zavod osiguranja obvezatan zahtijevati nadoknadu prouzročene štetu od pravne ili fizičke osobe ako su bolest, povrjeda ili smrt djelatnika nastali zbog toga što nisu provedene mjere zaštite na radu ili druge mjere za zaštitu građana.

Županijski je zavod osiguranja obvezatan zahtijevati nadoknadu prouzročne štete od pravne ili fizičke osobe i kad je šteta nastala time što je djelatnik stupio na rad bez propisanog prethodnog zdravstvenog pregleda, a kasnije se zdravstvenim pregledom utvrdi da ta osoba, prema zdravstvenom stanju nije bila sposobna za rad na određenim poslovima.

Članak 81.

Za povrjedu na radu i oboljenja od profesionalne bolesti osiguranika pravna ili fizička osoba u cijelosti osigurava sredstva za ostvarivanje prava iz članka 36. ovoga zakona.

Pravne su se ili fizičke osobe obvezatne reosigurati radi rizika - iz stavka 1. ovoga članka

→ **Zakon o obveznim odnosima Federacije BiH** (objavljen u "Službenom listu SFRJ", broj: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 u "Službenom listu RBiH", broj: 2/92, 13/93, 13/94 i u "Službenim novinama Federacije BiH", broj: 29/03 i 42/11)

- odredbe članka 154., 155., 170.-177., 193.-195.

Odjeljak 2.
PROUZROKOVANJE ŠTETE

Odsjek 1.
OPĆA NAČELA
Osnovi odgovornosti

Član 154.

- (1) Tko drugome prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice.
- (2) Za štetu od stvari ili djelatnosti, od kojih potiče povećana opasnost štete za okolinu, odgovara se bez obzira na krivicu.
- (3) Za štetu bez obzira na krivicu odgovara se i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

Šteta

Član 155.

Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njezina povećanja (izmakla korist), a i nanošenje drugom fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta).

Odsjek 4.

ODGOVORNOST PODUZEĆA I DRUGIH PRAVNIH LICA PREMA TREĆEM

Odgovornost poduzeća

Član 170.

- (1) Za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu poduzeće u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo.
- (2) Oštećenik ima pravo zahtijevati naknadu štete i neposredno od radnika ako je štetu prouzrokovao namjerno.
- (3) Odredbom stava 1. ovog člana ne dira se u pravila o odgovornosti za štetu koja potiče od opasne stvari ili opasne djelatnosti.

Odgovornost drugih lica

Član 171.

- (1) Odredbe prethodnog člana primjenjuju se i na druga pravna lica i lica koja samostalno obavljaju djelatnost ličnim radom u pogledu odgovornosti za štetu koju radnici koji kod njih rade prouzrokuju u radu ili u vezi s radom.
- (2) Lice koje je oštećeniku naknadilo štetu koju je radnik prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom, ima pravo od tog radnika zahtijevati naknadu plaćenog iznosa.
- (3) To pravo zastarijeva u roku od šest mjeseci od dana isplaćene naknade štete.

Odgovornost pravnog lica za štetu koju prouzrokuje njegov organ

Član 172.

- (1) Pravno lice odgovara za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija.
- (2) Ako za određeni slučaj nije što drugo u zakonu određeno, pravno lice ima pravo na naknadu od lica koje je štetu skrivilo namjerno ili krajnjom nepažnjom.
- (3) To pravo zastarijeva u roku od šest mjeseci od dana isplaćene naknade štete.

Odsjek 5.

ODGOVORNOST ZA ŠTETU OD OPASNE STVARI ILI OPASNE DJELATNOSTI

I - OPĆE ODREDBE

Pretpostavka uzročnosti

Član 173.

Šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potiče od te stvari, odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete.

Tko odgovara za štetu

Član 174.

- (1) Za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac, a za štetu od opasne djelatnosti odgovara lice koje se njom bavi.
- (2) Imaocem se smatra sopstvenik stvari, kao i društveno pravno lice koje ima pravo raspolaganja, odnosno kome je stvar data na privremeno korištenje.

Protupravno oduzimanje opasne stvari od imaoca

Član 175.

Ako je imaocu oduzeta opasna stvar na protupravan način, za štetu koja od nje potiče ne odgovara on, nego onaj koji mu je oduzeo opasnu stvar, ako imalac nije za to odgovoran.

Predaja stvari trećem licu

Član 176.

- (1) Umjesto imaoca stvari, i isto kao on, odgovara lice kome je imalac povjerio stvar da se njome služi, ili lice koje je inače dužno da je nadgleda, a nije kod njega na radu.
- (2) Ali će pored njega odgovarati i imalac stvari ako je šteta proizašla iz neke skrivene mane ili skrivenog svojstva stvari na koje mu nije skrenuo pažnju.
- (3) U tom slučaju odgovorno lice koje je isplatilo naknadu oštećeniku ima pravo da zahtijeva cijeli njen iznos od imaoca.
- (4) Imalac opasne stvari koji ju je povjerio licu koje nije osposobljeno ili nije ovlašteno da njome rukuje, odgovara za štetu koja potekne od te stvari.

Oslobođenje od odgovornosti

Član 177.

- (1) Imalac se oslobađa odgovornosti ako dokaže da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti.
- (2) Imalac stvari oslobađa se odgovornosti i ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti.
- (3) Imalac se oslobađa odgovornosti djelomično, ako je oštećenik djelomično doprinio nastanku štete.
- (4) Ako je nastanku štete djelimično doprinijelo treće lice, ono odgovara oštećeniku solidarno sa

imaocem stvari, a dužno je snositi naknadu srazmjerno težini svoje krivice.
(5) Lice kojim se imalac poslužio pri upotrebi stvari ne smatra se trećim licem.

III - POSEBNO O NAKNADI MATERIJALNE ŠTETE U SLUČAJU SMRTI, TJELESNE POVREDE I OŠTEĆENJA ZDRAVLJA

Izgubljena zarada i troškovi liječenja i sahrane

Član 193.

- (1) Tko prouzrokuje nečiju smrt dužan je naknaditi uobičajene troškove njegove sahrane.
- (2) On je dužan naknaditi i troškove njegovog liječenja od zadobijenih povreda i druge potrebne troškove u vezi sa liječenjem, kao i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad.

Pravo lica koje je poginuli izdržavao

Član 194.

- (1) Lice koje je poginuli izdržavao ili redovno pomagao, kao i ono koje je po zakonu imalo pravo zahtijevati izdržavanje od poginulog, ima pravo na naknadu štete koju trpi gubitkom izdržavanja, odnosno pomaganja.
- (2) Ova šteta naknađuje se plaćanjem novčane rente, čiji se iznos odmjerava s obzirom na sve okolnosti slučaja, a koji ne može biti veći od onoga što bi oštećenik dobio od poginulog da je ostao u životu.

Naknada štete u slučaju tjelesne povrede ili narušenja zdravlja

Član 195.

- (1) Ko drugome nanese tjelesnu povredu ili mu naruši zdravlje, dužan je naknaditi mu troškove oko liječenja i druge potrebne troškove s tim u vezi, kao i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja.
- (2) Ako povrijeđeni zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su mogućnosti njegovog daljeg razvijanja i napredovanja uništene ili smanjene, odgovorno lice dužno je plaćati povrijeđenom određenu novčanu rentu, kao naknadu za tu štetu.

2. POSEBNI DIO

- **PRAVILNIK o polaganju stručnog ispita stručnjaka zaštite na radu** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o zaštiti na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o programu i načinu provjere sposobnosti poslodavca ili njegovog ovlaštenika za obavljanje poslova zaštite na radu** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o uvjetima za osposobljavanje radnika za rad na siguran način** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o poslovima s posebnim uvjetima rada** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o listi strojeva i uređaja s povećanim opasnostima** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o ispitivanju radnog okoliša te strojeva i uređaja s povećanim opasnostima** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o pružanju prve pomoći radnicima na radu** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o evidenciji, ispravama, izvještajima i knjizi nadzora iz područja zaštite na radu** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o uvjetima pod kojim pravne osobe mogu obavljati poslove zaštite na radu** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14, 8/15),
- **PRAVILNIK o vrsti objekata namijenjenih za rad kod kojih inspekcija rada sudjeluje u postupku izdavanja građevinskih dozvola i u tehničkim pregledima izgrađenih objekata** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),
- **PRAVILNIK o programu, sadržaju i načinu provjere znanja poslodavaca ili njihovih ovlaštenika iz područja zaštite na radu** (“Narodne novine HBŽ”, broj: 1/14),

Pravilnici iz zakonodavstva bivše države koji se još koriste

- ➔PRAVILNIK o sredstvima osobne zaštite na radu i osobnoj zaštitnoj opremi („Službeni list SFRJ“, broj [35/69](#));
- ➔Opći PRAVILNIK o higijensko – tehničkim zaštitnim mjerama pri radu („Službeni list FNRJ“, broj [16/47](#), [18/47](#) i [36/50](#));
- ➔PRAVILNIK o općim mjerama zaštite na radu za građevinske objekte namijenjene za radne i pomoćne prostorije i radne prostore („Službeni list SR BiH“, br. [5/88](#));
- ➔PRAVILNIK o mjerama i normativima zaštite na radu od buke u radnim prostorijama („Službeni list SFRJ“, br. [29/71](#));
- ➔PRAVILNIK o općim mjerama i normativima zaštite pri radu sa dizalicama („Službeni list SFRJ“, broj [30/69](#) i [41/69](#));
- ➔PRAVILNIK o tehničkim normativima za dizalice („Službeni list SFRJ“, broj: [37/88](#) i [23/91](#));
- ➔PRAVILNIK o tehničkim i zdravstveno – tehničkim zaštitnim mjerama na radu pri kemijsko – tehnološkim procesima („Službeni list FNRJ“, broj: [55/50](#));
- ➔PRAVILNIK o zaštiti na radu sa razvijačima acetilena i acetilenskim stanicama („Službeni list SR BiH“, broj [32/87](#));
- ➔PRAVILNIK o higijenskim i tehničkim mjerama pri radu u kamenolomima i ciglanama kao i kod vađenja gline, pijeska i šljunka („Službeni list FNRJ“, br. [69/48](#));
- ➔PRAVILNIK o zaštiti na radu pri mehaničkoj preradi i obradi drveta i sličnih materijala („Službeni list SR BiH“, broj [5/86](#));
- ➔PRAVILNIK o tehničkim i zdravstveno-tehničkim zaštitnim mjerama pri radu u crnoj metalurgiji (Sl. list FNRJ broj:[07/1955](#)) ;

➔ **PRAVILNIK o zaštiti na radu pri korištenju električne energije**
(„Službeni list SR BiH“, broj [34/88](#));

➔ **PRAVILNIK o tehničkim normativima za električne instalacije niskog napona** („Službeni list SFRJ“, broj: [53/88](#));